

10. Дістаю задоволення від спілкування з учнями ...
11. Під час бесіди з батьками ...
12. Мені вдається...
13. Викладацька діяльність у моєму житті ...
14. Щоб педагогічна підтримка стала пріоритетною ...
15. Підтримка від колег ...
16. Учні, які розраховують на мою підтримку, ...
17. Вважаю, що більшість батьків ...
18. Моїм давнім бажанням у викладанні ...
19. Коли я був(ла) школярем(кою), то викладацьку діяльність уявляв(ла) ...
20. Коли я не знаю, як правильно надати підтримку, ...
21. У своїх колегах я ціную ...
22. Більшість моїх учнів ...
23. Психологічна підтримка батьків учнів ...
24. Я знаю, що можу ...

Усі незакінчені речення можна розділити на шість груп.

Види ставлення	№ речень (завдань)
ставлення до процесу діяльності	1 7 13 19
ставлення до педагогічної підтримки	2 8 14 20
ставлення до колег	3 9 15 21
ставлення до учнів	4 10 16 22
ставлення до батьків учнів	5 11 17 23
ставлення до себе і своїх можливостей	6 12 18 24

Аналіз роботи.

- ▼ У якій групі найбільше оптимістичних і позитивних закінчень речень?
 - ▼ У якій — більше за все проблем?
- Отже, так можна визначити, над чим вам потрібно попрацювати чи на що звернути особливу увагу.

ЯК ОРГАНІЗУВАТИ РОБОТУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОЧОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УЧНЯ З ООП

Організовуючи освітній простір, необхідно враховувати психологічний і фізичний стан особливого учня. У класі дитину необхідно посадити так, щоб вона не була «на гальорці», але й не займала центральну частину, щоб не відволікати уваги інших учнів. Якщо асистент учителя повинен сидіти поруч, то оптимальним буде місце учня в правому чи лівому ряду (якщо в класі три ряди парт), за другою або третьою партою. При цьому за партою дитина має сидіти ближче до середнього ряду, а не до вікна чи стіни — це місце для асистента вчителя. Нерідко учня доводиться виводити з уроку через об'єктивні причини: необхідність сходити в туалет, втома, неконтрольований загострений емоційний стан. Тому важливо знайти таке місце, щоб вийти з уроку чи повернутися до класу можна було, якнайменше відволікаючи увагу інших дітей.

Можливо, у дитини є улюблена іграшка чи зображення тварини, яка подобається. Наявність такої іграшки (картинки) зможе знизити тривогу й буде підтримкою під час перебування в школі.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЧИТЕЛЕВІ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Необхідно уникати:

- задовгих монологічних пояснень нового матеріалу, завдань, що їх потрібно виконувати на уроці;
- пасивності учнів;
- зайвої строгості з метою встановлення тиші в класі під час занять;
- наповнення занять переважно такими видами діяльності, що вимагають посидючості й терплячості. Наприклад, виконання вправ, де потрібно вставити пропущене слово / речення, робота в навчальних зошитах тощо;
- надмірного читання текстів із підручника;
- пояснення великого за обсягом нового матеріалу за один прийом;
- зайвої концентрації на фактах і деталях;
- стресу, пов'язаного з оцінюванням;
- об'єднання учнів у групи «за здібностями»;
- частого використання стимулювальних методик;
- стандартизованого тестування.

У процесі навчання потрібно:

- застосовувати експериментальні методи навчання, що стимулюють активність учнів;
- використовувати інтерактивні методи, зокрема дискусії, спілкування;
- приділяти більше уваги засвоєнню ключових понять того чи іншого предмета;
- застосовувати способи поетапного засвоєння нового матеріалу;
- робити акцент на читанні художньої літератури;
- давати учням зрозуміти, що вони відповідають за виконання завдань;
- надавати дітям більшу свободу;
- упроваджувати принципи демократичних відносин у школі;
- приділяти максимум уваги емоційним потребам кожного учня, особливо якщо змінюється манера поведінки дитини;
- використовувати об'єднувальні види діяльності, що сприяють згуртуванню класу;
- урахувувати індивідуальні потреби учнів, добираючи відповідні завдання, але не об'єднувати учнів у групи, наприклад, за здібностями чи рівнем навчальних досягнень;
- надавати спеціалізовану допомогу учням з особливими потребами, які навчаються в загальноосвітній школі;
- залучати до співпраці викладачів, батьків, адміністрацію школи й інші зацікавлені організації та громадськість;
- спиратися на рівень успіхів підопічного, зокрема й на наявність чи відсутність прогресу в навчанні.

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Система форм організації педагогічного процесу не буде надто відрізнятися від традиційних форм.

Форми організації інклюзивної освіти

Основні методи		Додаткові форми	Допоміжні форми
навчання	виховання		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ перцептивні ▪ логічні ▪ гностичні 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ інформаційні ▪ практичні дієві ▪ спонукально-оцінні 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ екскурсії ▪ додаткові заняття ▪ позакласні форми педагогічної роботи ▪ самопідготовка 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ корекційні заняття ▪ спеціальні заняття

ЯК ДОПОМОГТИ УЧНЕВИ З ООП ПРИЗВИЧАЇТИСЯ В КОЛЕКТИВІ РОВЕСНИКІВ

Уводячи підопічного в колектив ровесників, педагогові необхідно враховувати його особливості.

1. Якщо поведінка дитина дуже відрізняється від поведінки інших членів колективу, бажано провести попередню бесіду з учнями. Потрібно сказати їм приблизно так: «Діти, з нами разом буде навчатися новий учень(иця), його(її) звать ... Коли він(вона) прийде в клас, ви побачите, як йому(їй) складно ... (сидіти на місці, запам'ятовувати матеріал, спілкуватися з іншими, відповідати на запитання тощо). Але він(вона) буде докладати зусиль і з часом навчиться робити це краще. Поставтеся до нього(неї) з терпінням і розумінням. Ви можете йому(їй) допомагати. Це буде дуже добре».
2. Якщо дитина має фізичні особливості, наприклад, пересувається на колісному кріслі, то дітям варто розповісти про те, чому він(вона) не може ходити. Говорити потрібно спокійним тоном, без зайвих подробиць.
3. Якщо дитина за поведінкою, зовнішнім виглядом, фізичним розвитком не дуже відрізняється від інших, то необхідності в проведенні спеціальних бесід немає. Проблеми, що виникають, можна розв'язувати у звичайному режимі.
4. Цілком вірогідно, що діти запитують, чому з одним із учнів сидить ще й доросла людина. На це можна відповісти: «Анастасія допомагає Микиті писати, йому поки що важко це робити самостійно». Із часом, коли діти краще пізнають одне одного, гострота запитань про несхожість їхнього однокласника зазвичай спадає. Вони просто звикають і за умови відповідного контролю з боку дорослих намагаються допомагати своєму однокласнику, якщо в нього виникають труднощі в процесі навчання.
5. У класі, де навчається дитина з особливостями розвитку, можна прийняти «Правила спілкування», наприклад такі.

Правила спілкування нашого класу

1. Я вмю слухати.
2. Я вмю чекати.
3. Я можу допомогти, коли мене просять.
4. Якщо я не можу домовитися з товаришем про що-небудь, я попрошу зробити це старших.
5. Якщо я не можу допомогти сам, то звернуся за допомогою до товариша чи дорослого.

Активна участь дітей класу в укладанні правил спільної роботи — запорука того, що ці правила будуть сприйняті серйозно, й учні будуть їх дотримуватися.

СТИЛЬ НАВЧАННЯ УЧНЯ З ООП

Стиль навчання підопічного — це його індивідуальний спосіб пізнання світу. Те що звичайним дітям дається легко чи з невеликими зусиллями, дитині з особливостями розвитку може бути вкрай важким. Учителі, які використовують індивідуальний підхід до кожного учня, досягають гарних результатів. Для дітей з особливостями розвитку саме такий підхід має вирішальне значення. Наприклад, для деяких підопічних засвоєння інформації через тілесні відчуття чи слух є єдиною можливим способом отримання знань, принаймні, спочатку. І найбільш уподобаний канал сприйняття стає тією доріжкою, якою тільки й можна доносити інформацію до дитини.

Сприйняття навчального матеріалу можливе через:

- візуалізацію (картинки, тексти, таблиці);
- слухове подання (розповідь учителя, читання тексту, музика);
- тактильні відчуття (участь у дослідах і вправах, де можна по-трогати, потримати в руках, порухатися);
- почуття (емоційне забарвлення матеріалу, що вивчається).

СПОСІБ СПРИЙНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ У ШКОЛЯРІВ З ООП

Як відомо, кожна людина воліє сприймати інформацію, що надходить іззовні, трьома основними способами: переважно візуально, переважно аудіально чи переважно кінестетично.

Візуальний спосіб

Якщо в дитини переважно візуальний спосіб сприйняття і обробки інформації, вона легше розуміє зображення, наочність. Для неї важливі колір, форма, розмір. Якщо такого учня запитати, як пройти із пункту А в пункт Б, він, імовірно, буде вказувати орієнтири: будинки, вивіски, магазини, кафе, — називаючи колір будівель, розміри рекламних щитів тощо. Така дитина, як правило, любить малювати; для неї важлива краса речей, що її оточують.

Аудіальний спосіб

Якщо школяр наділений переважно аудіальним способом отримання інформації, то йому легше оперувати цифрами, словами, звуками. Серед аудіалів багато письменників, музикантів; такі люди часто говорять про звуки, шум, тишу.

Кінестетичний спосіб

Для дітей, наділених переважно кінестетичним способом сприйняття, більш важливими виявляються відчуття, переживання, рухи (першочергово фізіологічні, пов'язані з тілом). Категорії «гаряче – холодно», «швидко – повільно» — це те, що непокоїть такого учня набагато більше, аніж «красиво – некрасиво» чи «голосно – тихо».

Отже, якщо учень не може зрозуміти щось подане одним способом, імовірно, що та сама інформація, але подана в іншій формі, з опертям на інший канал сприйняття, може бути засвоєна ним дуже добре. А після того як дитина здобула певні знання таким шляхом, зростає шанс, що вона захоче і зможе засвоїти інформацію, отриману новим способом.

КОМУНІКАЦІЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Якщо ви працюєте з дітьми, які говорять мало або й зовсім не говорять, доведеться вибудовувати зворотний зв'язок відповідно до можливостей кожного. Більшість дітей, що не говорять, дуже добре розуміє слова, інструкції та емоційне забарвлення повідомленої їм інформації. Тому вчителю першочергово необхідно розробити систему комунікації разом із дитиною. Як учень буде відповідати на запитання? Він може показати на одну з декількох картинок, обираючи правильну відповідь, чи кивнути або вимовити звук у відповідь на запитання дорослого, надрукувати слово на комп'ютері чи відстукати долонею по столу потрібне число. Система комунікації, що відрізняється від використовуваної у звичайній школі, — це важливий етап включення дитини з ООП у навчальний процес.

ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ З ООП НА УРОЦІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Можна виділити дві групи учнів з особливостями розвитку, що демонструють різну поведінку у ставленні до навчального процесу.

Перша група — учні, чия поведінка не порушує зовсім чи порушує зрідка навчальний процес у класі. Такі діти загалом поведуться тихо, майже не отримуючи зауважень, але водночас вони не встигають за всіма. У такому разі необхідно якомога частіше звертатися до дитини, стимулюючи її активність і долучаючи до заняття. Ефективними також можуть бути такі прояви уваги, як поплескування по плечу, коментар щодо старанності учня: «Молодець», «Добре» тощо.

Друга група — учні, чия поведінка постійно порушує навчальний процес. Такі діти можуть бути непосидючими, багато й голосно говорять, відволікаючи інших дітей. Тоді вчитель має дозволити асистенту періодично виводити підопічного з класу, щоб той мав можливість відпочити, побігати. З ним варто провести бесіду про те, що на уроці всі діти сидять спокійно, а активно рухаються — під час перерви. Такі розмови відбуваються, як правило, багато разів. Водночас необхідно мотивувати дитину до якнайшвидшого повернення в клас — там цікаво, там друзі на нього чекають (це буде створювати додаткову мотивацію до самоконтролю).

ОЦІНКА СФОРМОВАНOSTI ОСНОВНИХ НАВИЧОК ШКІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТИНИ НА ПОЧАТОК І НАПРИКІНЦІ ПЕРШОГО РОКУ НАВЧАННЯ

Під час визначення ступеня готовності учня до життєдіяльності в школі пропонуємо зверитися з наведеною нижче таблицею і позначити плюсом («+») ті дії, які дитина виконує, мінусом («-») — дії, що їй поки що не доступні; знаком «+ -» — ті, що дитина виконує, але не завжди, і «- +» — виконувати рідко. Таблиця є орієнтовною і може бути використана для складання індивідуального плану роботи з учнем із особливостями розвитку. Якщо таблицю заповнити на початку і наприкінці навчального року, то це дасть змогу:

- об'єктивно оцінити можливості дитини й тенденції її розвитку, устремління;
- виявити проблеми, із якими необхідно працювати;
- сформулювати конкретні завдання в роботі з особливим учнем;
- скласти індивідуальний план роботи.

Діяльність дитини	Оцінка («+» / «+ -» / «- +» / «-»)
<i>Маршрутна діяльність</i>	
Знає, де роздягальня; прийшовши до школи, іде до гардероба, у потрібне місце; верхній одяг вішає на вішалку, перевзувається, пакет із взуттям також вішає на вішалку або залишає на відведеному для нього місці	
Бере свій портфель і йде до свого класу	
У класі знаходить своє місце; дістає з портфеля, згідно з навчальним предметом, необхідні речі; портфель розміщує на відповідному місці	

Діяльність дитини	Оцінка («+» / «+ -» / «- +» / «-»)
Упродовж уроку знаходиться в класі, сидить чи рухається згідно із вказівками вчителя	
Після уроку міняє підручники, зошити тощо для наступного заняття	
На перерві разом з іншими учнями під керівництвом учителя виходить із класу й гуляє в приміщенні чи на свіжому повітрі, іде до їдальні, спортзали, потрібного кабінету, після уроків — до роздягальні	
Після уроків збирає свої речі в портфель	
<i>Навички самообслуговування</i>	
Під час уроку (чи на перерві) може попроситися в туалет	
Може самостійно сходити в туалет під час перерви	
Мие руки перед їдою і після туалету	
Знаходячись у їдальні, їсть	
<i>Комунікативні навички</i>	
Виконує інструкції вчителя	
Може повторити дії за вчителем	
Дивиться на вчителя	
Ставить запитання	
Відповідає на запитання	
Підводить руку, коли знає відповідь	
Може на прохання вчителя вийти із-за парти й відповісти біля дошки	
Копіює те, що роблять інші учні, якщо не встиг за вчителем	
На перерві спілкується з однолітками	
<i>Навчальна діяльність</i>	
Може самостійно писати	
Може самостійно розгорнути підручник чи зошит на потрібному місці	
Користується не тільки ручкою, але й іншим канцелярським приладдям відповідно до завдання	